https://doi.org/10.59295/ierm2025.14 CZU 351.86:327(478)

# AJUSTAREA LEGISLAȚIEI CU PRIVIRE LA ASIGURAREA SECURITĂȚII NAȚIONALE CA IMPERATIV PENTRU RESTRUCTURAREA ȘI MODERNIZAREA SECTORULUI DE SECURITATE ÎN CONTEXTUL ADERĂRII REPUBLICII MOLDOVA LA UNIUNEA EUROPEANĂ[1]

# ADJUSTING THE LEGISLATION ON ENSURING NATIONAL SECURITY AS AN IMPERATIVE FOR THE RESTRUCTURING AND MODERNIZATION OF THE SECURITY SECTOR IN THE CONTEXT OF THE REPUBLIC OF MOLDOVA'S ACCESSION TO THE EUROPEAN UNION

**Serghei SPRINCEAN,** ***doctor habilitat în științe politice, conferențiar universitar Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice al USM,***
e-mail: sprinceans@yahoo.com
ORCID: 0000-0002-7411-9958

**Rezumat:** *Legislația Republicii Moldova cu privire la asigurarea securității naționale suferă actualmente de importante carențe. Cadrul juridic în domeniu este defectuos și anacronic. Chiar dacă Strategia Națională de Securitate a RM a fost aprobata în decembrie 2023, nu s-a reușit încă ajustarea celorlalte norme din domeniul securității, așa după cum este menționat explicit în textul Strategiei Naționale de Securitate a RM. Astfel că, nu putem vorbi nici azi în RM de un sistem veritabil de instituții în domeniul securității. Serviciul de Securitate și Informații al RM, unica instituție specializată în domeniul asigurării securității, dă dovadă de ineficiență, uneori este depășită de situație (a se vedea aici numeroasele eșecuri din ultimii ani), fiind și cronic subfinanțată. În articol se analizează perspectivele de ajustare a legislației cu privire la asigurarea securității naționale ca imperativ și reper pentru restructurarea și modernizarea sectorului de securitate în contextul aderării Republicii Moldova la Uniunea Europeană. În concluziile de la final sunt scoase în evidență necesitatea fortificării cadrului normativ al securității naționale, precum și nevoia de consolidare a sectorului securității prin sprijinirea dezvoltării instituțiilor specializate, a specialiștilor din domeniul securității naționale.*

**Cuvinte-cheie:** *securitate națională, Strategia Securității Naționale, cadrul normativ, Legea securității statului, Legea cu privire la organele securității statului*

[1] Articolul este elaborat în cadrul subprogramului de cercetare: 01.05.01 „*Securitatea națională a Republicii Moldova în contextul aderării la Uniunea Europeană: abordări juridice, politologice și sociologice"* și în cadrul proiectului „*Camps and Camp-Like Settings in Urban Environments: Bridging Humanitarian and Development Activities"*, finanțat de SNIS.

**Abstract:** *The legislation of the Republic of Moldova on ensuring national security currently suffers from significant shortcomings. The legal framework in the field is defective and anachronistic. Even though the National Security Strategy of the Republic of Moldova was approved in 2023, it has not yet been adjusted to the other norms in the field of security, as explicitly specified in the text of the National Security Strategy of the Republic of Moldova. Therefore, we cannot speak of a genuine system of institutions in the field of security in the Republic of Moldova either. The Security and Intelligence Service of the Republic of Moldova, the only institution specialized in the field of ensuring security, shows inefficiency, is sometimes overwhelmed by the situation (see here numerous failures in recent years), and is also chronically underfunded. The article analyzes the prospects for adjusting the legislation on ensuring national security as an imperative and benchmark for restructuring and modernizing the security sector in the context of the accession of the Republic of Moldova to the European Union. The final conclusions highlight the need to strengthen the regulatory framework of national security, as well as the need to consolidate the security sector by supporting the development of specialized institutions and specialists in the field of national security.*

**Keywords:** *national security, National Security Strategy, regulatory framework, Law on State Security, Law on State Security Bodies*

## Introducere

Cadrul normativ al Republcii Moldova actualmente se regăsește într-un vast proces de revizuire și regândire [1, p. 81]. Aprobarea Strategiei Naționale de Securitate a RM în decembrie 2023 reprezintă un punct de reper pentru o ajustare vastă a legislației [2, p. 54], dar și a întreg domeniului securității la standarde europene [3, p. 53]. Astfel, în același context, intră în vigoare în ultimii ani un șir de acte normative care au un impact crucial asupra securității naționale, cum ar fi Legea cu privire la apărarea națională, Legea privind gestionarea crizelor, Legea privind regimul stării de urgență, de asediu și de război etc [4, p. 59]. La fel, eforturile guvernării PAS includ în ultimii ani și elaborarea unor documente de politici publice tangențial legat de domeniul securității cum ar fi Strategia militară, Strategia Securității Cibernetice etc [5, p. 353].

Cu toate acestea, cadrul normativ al Republcii Moldova cu referință nemijlocită la securitatea națională încă nu este ajustat în totalitate [6, p. 605]. Revizuirea legilor referitoare la securitatea națională a Republicii Moldova, cu referință la Legea securității statului nr. LP618 din 31.10.1995 și Legea cu privire la organele securității statului nr. LP619 din 31.10.1995, reprezintă o prioritate pentru fortificarea și îmbunătățirea sistemului de asigurare a securității naționale [7, p. 244], cu scopul de a face față provocărilor de securitate și la destabilizările și atacurile la adresa bunei funcționări a sistemului social în general, în conformitate cu principiile democratice, cu normele statului de drept, cu principiile independenței și suveranității statului [8, p. 74]. Această necesitate de schimbare prin ajustare și modernizare reiese din caracterul, spiritul și specificul acestor două acte normative, intrate în vigoare încă acum 3 decenii, perioadă în care în domeniul securității s-au produs numeroase și ample elaborări noi și inovatoare, transformări conceptuale și funcțional-sistemice în activitatea de asigurare a securității naționale [9, p. 72]. Necesitatea revizuirii cadrului normativ cu privire la securitatea

națională a Republicii Moldova se fundamentează pe noile condiții în care se află Republica Moldova actualmente [10, p. 8], dar și în baza prevederilor expuse la pct. 29 din Strategia Securității Naționale a Republicii Moldova, aprobată prin hotărârea Parlamentului nr. HP391/2023 din 15.12.2023. Astfel, aici se menționează că: „*Strategia servește drept bază pentru elaborarea, completarea sau modificarea legilor și a altor acte normative în domeniul securității și apărării naționale. Totodată, Strategia reprezintă un document de referință pentru elaborarea, inclusiv modificarea, strategiilor și a programelor sectoriale care conțin reglementări ce vizează domeniul de securitate și apărare națională*.".

Prin urmare, o revizuire temeinică, o ajustare și modernizare a prevederilor normative și legislative asupra sectorului de securitate se impune de la sine [11, p. 119]. La fel, instituțiile de stat specializate care sunt implicate în asigurarea securității naționale trebuie să fie reașezate pe noi baze conceptuale [12, p. 72], normative, justificative și funcționale care să corespundă celor mai avansate elaborări metodologice și teoretico-practice din domeniul securității [13, p. 48], dar și să constituie, să formeze în totalitatea lor, un sistem integru, suplu și bine calibrat, interconectat și coordonat în cele mai mărunte elemente ale sale, pentru a atinge rezultate performante în activitatea acestora de asigurare a securității naționale a Republicii Moldova care se confruntă actualmente cu una dintre cele mai grave provocări de securitate din întreaga sa istorie de la declararea independenței sale în 1991 [14, p. 190], mai ales legate de atacurile hibride, informaționale, cu dezinformări, știri false, atacuri de destabilizare a sistemului electoral democratic, de manipulare a opiniei publice și de segregare socială cu scopul de a deturna parcursul european al Republicii Moldova, păstrând-o în zona de influență a Federației Ruse, separată de comunitatea statelor occidentale, de România [15, p. 598].

## Metodologia cercetării

De la bun început se impune o aplicare a metodei analizei critice asupra termenului securității statului care, prin cele două acte normative, este detașat, dar corelat, cu termenul de securitate națională [16, p. 39]. Concepția „securității statului" este strict dependentă de definiția și conceptualizarea noțiunii statului, în plan juridic, politologic, sociologic sau geografic, care și ea comportă evoluții semnificative de ultimă oră în plan teoretic, dar și în plan aplicativ, în condițiile revederii bazelor dreptului internațional în condițiile unei crize de securitate internațională, declanșată în ultimii ani, fără precedent ca amploare și anvergură în ultimele decenii [17, p. 129]. Securitatea statului înseamnă, de fapt, asigurarea bunei funcționări a totalității instituțiilor publice, a funcționalității puterii de stat conform criteriilor bunei guvernări [18, p. 150]. Dar Legea LP618 nu se referă doar la aspectul bunei funcționări a puterii de stat, care și aceasta, nu poate fi asigurată în afara unei abordări holiste și multidimensionale a securității în general [19, p. 78], și a securității naționale, în mod particular [20, p. 478]. Legea LP618 vizează, la Art. 7, diversitatea de probleme referitoare la respectarea drepturilor şi libertăţilor fundamentale ale omului în contextul asigurării securității în cel mai larg sens al termenului [21, p. 532], și nu doar în contextul asigurării securității instituțiilor de stat [22, p. 158]. Din altă perspectivă, alte acte normative din RM vizează securitatea națională,

un concept generalizant dar dependent de o serie de perspective ideologice, doctrinare [23, p. 82].

Aceste perspective ideologice ale conceptului de „securitate națională" impun reliefarea a cât mai multe opinii şi puncte de vedere privind domeniul şi definirea securității în cel mai vast sens al conceptului [24, p. 139]. Astfel că, din perspectiva liberalismului dar şi a neoliberalismului, din perspectiva social-democraţiei sau altor doctrine clasice cum ar fi conservatorismul [25, p. 30], creștin-democrația sau ideologia ecologistă [26, p. 31], din perspectiva curentelor de gândire, a ideologiilor și doctrinelor social-politice de dreapta sau de stânga [27, p. 45], problematica securităţii poate fi tratată foarte diferit [28, p. 220], îndeosebi aspectele ce țin de politicile publice interne, cele ce vizează ordinea publică, dar şi siguranţa persoanei, statului, instituțiilor sociale tradiționale [29, p. 185].

Cu toate aceste diferenţe inevitabile ale curentelor de gândire, ale ideologiilor și doctrinelor social-politice, problematica securității, adesea, devine un subiect comun pe agenda internațională [30, p. 105], cu participarea nemijlocită și a statelor democrate, și a celor autoritare, deoarece în perioada contemporană comunitatea internațională, în totalitatea sa, se confruntă cu pericole, amenințări și riscuri similare care comportă un caracter global, afectând întreaga Planetă [31, p. 257]. Prin urmare, problematica securității reprezintă un subiect foarte complex și sintetic ce nu poate fi redus astăzi la sfera asigurăii protecției contra invaziilor și agresiunilor militare din exterior [32, p. 310], generată de un stat, cu predilecție pentru cetățenii săi, ci include elemente și componente noi și relevante, în funcție de concepțiile dominante într-o anumită societate cu privire la securitate și siguranță [33, p. 346], în dependență de curentele de gândire specifice unor epoci sau zone geografico-culturale [34, p. 508], în funcție de curentele ideologice promovate de clasa politică, de liderii din societate, de formatorii opiniei publice, și susținute, în societățile democratice, de cetățeni prin vot popular și sprijin masiv [35, p. 39]. Pe de o parte, ideologiile și doctrinele de dreapta tratează domeniul securității în corelație strictă cu un model de stat preocupat de reglementarea administrării și gestionării economiei și a afacerilor de către cetăţeni [36, p. 42], de sprijinirea formării și bunei funcționări a unei societăți civile puternice [37, p. 33], prin implicarea în treburile publice a cetățenilor independenţi și voluntari, și a asociațiilor lor, care pot chiar să ajungă să concureze cu instituțiile puterii de stat în anumite domenii [38, p. 150]. Pe de altă parte, doctrinele și ideologiile de stânga concep domeniul securității în corelație cu un model social etatist de organizare, care se referă la un stat puternic care administrează, legal și echitabil, totalitatea aspectelor vieții sociale, inclusiv segmente importante ale economiei naționale, oferind servicii sociale populației [39, p. 11].

## Rezultatele investigației

Vom constata astfel că, în general, Legea nr. LP618 din 31.10.1995 și Legea nr. LP619 din 31.10.1995 conțin expresii perimate, utilizează o terminologie neconformă și neajustată la tendințele contemporane din domeniul studiilor securității [40, p. 10], dar și cu prioritățile de asigurare a securității dezvoltării Republicii Moldova [41, p. 119]. De exemplu, se utilizează foarte des în aceste acte normative termenul de „pericol pentru securitate" în detrimentul termenilor de „risc de securitate", „vulnerabilitate",

„amenințare de securitate", promovați pe filiera Școlii de Securitate de la Copenhaga [42. p. 102], elaborați și fundamentați temeinic încă la finele secolului trecut și reflectați, utilizați și dezvoltați deja la începutul secolului XXI în strategiile securității naționale, în diverse acte normative din multe state ale lumii, în special din Uniunea Europeană, de pe continentul american, incluzând SUA, Canada, dar și cele ce țin de reglementarea sectorului de securitate din Japonia, Coreea de Sud, din extremul Orient al continentului eurasiatic [43, p. 157].

Analizând comparativ Legea nr. LP618 din 31.10.1995 și Strategia Securității Naționale a Republicii Moldova, aprobată prin hotărârea Parlamentului Nr. HP391/2023 din 15.12.2023, constatăm că se înregistrează o serie de discrepanțe majore, substanțiale, conceptuale și de principiu. Primul aspect care se impune de a fi ajustat este cel al definirii securității în cele două acte normative.

Astfel că, SSN stipulează la Art. 5 că: „*Strategia abordează securitatea națională în mod holistic și multidimensional în ceea ce privește atât natura diversă a provocărilor de securitate cu care se confruntă Republica Moldova, cât și varietatea acțiunilor coordonate pe mai multe planuri, necesare pentru combaterea sau pentru prevenirea acestora*.".

Pe de altă parte, LP618 în Art. 1. *Securitatea statului* stipulează că: „*Securitatea statului este parte integrantă a securităţii naţionale. Prin securitatea statului se înţelege protecţia suveranităţii, independenţei şi integrităţii teritoriale a ţării, a regimului ei constituţional, a potenţialului economic, tehnico-ştiinţific şi defensiv, a drepturilor şi libertăţilor legitime ale persoanei împotriva activităţii informative şi subversive a serviciilor speciale şi organizaţiilor străine, împotriva atentatelor criminale ale unor grupuri sau indivizi aparte*.".

Aici e necesar să menționăm că acea protecție a *„suveranităţii, independenţei şi integrităţii teritoriale a ţării, a regimului ei constituţional, a potenţialului economic, tehnico-ştiinţific şi defensiv, a drepturilor şi libertăţilor legitime ale persoanei ...*" etc. depășește cu mult aria de referință și extindere a conceptului securității statului [44, p. 180], implicând și diverse aspecte ale securității în cel mai general sens, dar și al securității naționale, în mod particular. Astfel, prin formulările conceptelor de bază ale acestor două legi, se admite o discrepanță regretabilă semnificativă în înțelegerea contemporană a acestor concepte de „securitate națională" și de „securitate a statului" [45, p. 232].

Spre exemplu, Art. 5. *Direcţiile principale ale activităţii de asigurare a securităţii statului*, din Legea nr. LP618 din 31.10.1995 considerăm că este imperativ să fie ajustat și coordonat cu punctul 28 din SSN din 15.12.2023 care stipulează că: „*În vederea realizării obiectivelor naționale de securitate și apărare, implicit pentru combaterea amenințărilor, a riscurilor și a vulnerabilităților, Strategia stabilește următoarele direcții de acțiune:* 1) *securitatea militară și apărarea națională ...* 2) *ordinea și securitatea publică ...* 3) *reziliența democratică ...* 4) *securitatea și reziliența informațională ...* 5) *securitatea și reziliența economică ...* 6) *securitatea și reziliența energetică ...* 7) *reintegrarea țării ...* 8) *securitatea și reziliența cibernetică ...* 9) *securitatea și reziliența agroalimentară ...* 10) *securitatea și reziliența ecologică ...* 11) *securitatea regională și internațională ...".* Spre deosebire de SSN, Legea nr. LP618 promovează

drept direcţii principale ale activităţii de asigurare a securităţii statului ca fiind următoarele, conform Art. 5: „*a) formarea politicii interne şi externe în funcţie de interesele asigurării securităţii statului; b) stabilirea şi aplicarea unui sistem de măsuri cu caracter economic, politic, juridic, militar, organizatoric şi de altă natură, orientate spre descoperirea, prevenirea şi contracararea la timp a ameninţărilor la adresa securităţii statului; c) constituirea unui sistem de organe ale securităţii statului, delimitarea atribuţiilor lor, asigurînd interacţiunea dintre ele, precum şi crearea mecanismului de control şi supraveghere asupra activităţii lor; d) perfecţionarea cadrului juridic al asigurării securităţii statului; e) coordonarea cu alte state a eforturilor în vederea descoperirii, prevenirii şi contracarării eventualelor ameninţări la adresa securităţii statului*.”.

Devine stringent de important de remarcat că există și unele suprapuneri normative și conceptuale dintre cele două legi analizate: Legea nr. LP618 din 31.10.1995 și Legea nr. LP619 din 31.10.1995.

Astfel, Art. 8 *Dreptul cetăţenilor la informare asupra activităţii organelor securităţii statului şi asupra problemelor ce ţin de interesele lor personale* din Legea nr. LP618 menționează că: „*(2) Organele securităţii statului, potrivit competentelor lor, sînt obligate sa asigure informarea cetăţenilor la cererea acestora asupra problemelor ce ţin de interesele lor personale*.”. Prin urmare, constatăm că prin Legea nr. LP618 se depășește cadrul normativ care se presupune că trebuie să fie acoperit de Legea nr. LP619 cea cu privire la organele securității statului, menționându-se unele obligații suplimentare ale instituțiilor securității statului, pe lângă cele stabilite prin Legea nr. LP619 din 31.10.1995, la Art. 3. *Atribuţiile organelor securităţii statului*.

Prevederile normei legale din cele două legi analizate, comparate cu SSN, aprobată la 15.12.2023, promovează principii pe alocuri divergente, în mare măsură. Astfel, Legea cu privire la organele securității statului nr. LP619 din 31.10.1995, menționează la Art. 4. *Principiile de activitate ale organelor securităţii statului* următoarele: „*(1) Organele securităţii statului îşi desfăşoară activitatea conform principiilor legalităţii,egalităţii tuturor în faţa legii, respectării drepturilor şi libertăţilor omului, nepartinităţii, corelării metodelor de lucru deschise şi acoperite, conspiraţiei profesionale şi transparenţei*.”.

Spre deosebire de acest act normativ, Legea securității statului nr. LP618 din 31.10.1995, la Art. 6. *Principiile de asigurare a securităţii statului*, promovează următoarele: „*Principiile de bază ale asigurării securităţii statului sînt: a) legalitatea; b) egalitatea tuturor în faţa legii; c) respectarea drepturilor şi libertăţilor omului; d) delimitarea atribuţiilor organelor de asigurare a securităţii statului; e) oportunitatea; f) corelarea metodelor de lucru deschise şi acoperite; g) asigurarea securităţii statului fără a prejudicia securitatea altor state şi securitatea generală; h) nepartinitatea; i) conspiraţia profesională şi transparenţa; j) aplicarea realizărilor tehnico-ştiinţifice*.”.

Spre deosebire de cele două legi, SSN, aprobată la 15.12.2023, se concentrează pe alte principii expuse la pct. 10 cum ar fi: 1*) Predictibilitate. 2) Adaptabilitate. 3) Sincronizare. 4) Parteneriat public-privat durabil*.

Se impune o corelare și o uniformizare ale principiilor de care se conduc factorii de decizie, instituțiile de stat și societatea din RM pentru asigurarea securității sale naționale [46, p. 189]. Voi opina că principiile expuse în SSN, aprobată la 15.12.2023,

reprezintă nişte fundamente principiale şi conceptuale bine argumentate ale activităţii de asigurare a securităţii naţionale [47, p. 19] şi merită să fie luate ca bază şi pentru alte elemente ale cadrului normativ care direct sau tangenţial vizează asigurarea securităţii naţionale a Republicii Moldova [48, p. 522].

Prin urmare, se impune elaborarea şi adoptarea unui nou cadru juridic cu privire la reglementarea sectorului securităţii din Republica Moldova şi activitatea de asigurare a securităţii naţionale, prin înlocuirea, ajustarea sau modificarea următoarelor acte normative: Legea nr. LP618 din 31.10.1995 şi Legea nr. LP619 din 31.10.1995. Acest nou cadru normativ ajustat este necesar să fie în acord cu obiectivele naţionale de securitate [49, p. 177], metodele şi direcţiile de acţiune pe diferite domenii de securitate [50, p. 462], cu perspectivele de evaluare, implicaţiile identificate şi imperativele [51, p. 543], expuse extins şi exhaustiv şi în SSN a RM, aprobată la 15.12.2023.

Astfel că, o nouă etapă în promovarea unei noi perspective asupra securităţii naţionale se prefigurează a se manifesta din plin în anul 2025. Astfel, prezentat la data de 7 mai 2025, iar în data de 29 mai 2025 fiind înregistrat în Parlamentul RM, proiectul de Lege privind securitatea naţională a Republicii Moldova (număr de înregistrare: 193), a fost propus de către un grup de deputaţi din fracţiunea majoritară PAS. La sfârşitul lunii iunie 2025, acest proiect de lege se află în prima lectură, într-un proces de perfectare şi ajustare [52]. În spaţiul public din RM, încă din 7 mai 2025, atunci când a fost prezentat [53], această iniţiativă este larg discutată şi dezbătută aprins, atât de experţi, cât şi de politicienii de la putere şi din opoziţie [54]. În Nota de Fundamentare la aceatsă Lege se menţionează că acest proiect a fost elaborat de Serviciul Consiliului Suprem de Securitate, cu participarea Serviciului de Informaţii şi Securitate al Republicii Moldova, Ministerului Apărării, Ministerului Afacerilor Interne, Ministerului Justiţiei, Ministerului Finanţelor şi reprezentantului Comisiei securitate naţională, apărare şi ordine publică a Parlamentului [55]. Discuţiile şi dezbaterile controversate pe marginea acestui proiect de lege au atins numeroase interese politice [56, p. 37], dat fiind că până şi lansarea sa a fost determinată de contextul electoral al anului 2025, de necesitatea elaborării unor mecanisme eficiente de contracarare a provocărilor de securitate în contextul proceselor electorale [57, p. 23]. Astfel că, opoziţia a menţionat cel mai des caracterul „nedemocratic", autoritar al acestei norme, care poate duce la fortificarea puterii executive şi rolului Preşedinţiei în sistemul politic din RM, date fiind noile funcţii ale Consiliului Suprem de Securitate, deciziile căruia vor deveni obligatorii nu doar pentru instituţiile puterii centrale şi locale, dar şi pentru alte persoane, fizice şi juridice [58, p. 7]. Societatea civilă oarecum echidistantă şi neafiliată politic, deşi salută, în principiu, demararea procesului de ajustare şi modernizare a legislaţiei RM cu privire la securitatea naţională, menţionează că proiectul poate aroga prerogative Preşedintelui RM, depăşind cadrul constituţional [59]. La fel, se invocă un posibil dezechilibru al celor trei puteri în stat, ca urmare a implementării Legii, dintre care Preşedinţia va deveni, de departe, o forţă dominantă, cu un impact nociv pentru sistemul politic şi democraţie [60].

Personal, voi mai remarca în acest context, că nu doar rolul Preşedintelui va deveni unul nu doar dominant, dar şi dominator, dar şi carcaterul clientelar, dependent şi influenţabil al procesului accederii ca membru al Consiliului Suprem de Securitate

(devenit organul colegial cel mai influent din arcul de guvernare) va impregna această caracteristică întregului sistem politic autohton [61, p. 150]. Acest lucru poate deveni posibil ca rezultat al faptului că componența Consiliului Suprem de Securitate este formată din membrii cabinetului, de miniștri și consilieri ai Președintelui, de reprezentanți ai partidului sau unei posibile coaliții de guvernare. Astfel, rolul decisiv în formarea Consiliului Suprem de Securitate îl va avea guvernarea în general, iar personalitatea Președintelui RM va deveni definitoriu pentru politicul din Republica Moldova.

Un alt aspect regretabil remarcat în proiectul de Lege nr. 193, este continuarea marșării pe conceptul de securitate a statului, fără a se înțelege necesitatea și posibilitățile de îmbogățire a concepției securității prin elementele securității umane [62, p. 26]. Astfel, în opinia noastră, proiectul de Lege propus dezbaterii constituie un pas important în contextul evoluției legislației naționale cu privire la securitate, a modernizării ei și ajustării la standardele europene, dar, totodată, proiectul Legii rămâne încă ostatec al mentalității de sorginte sovietică, menționându-se statul ca principal beneficiar și sursă a securității, neglijându-se nepermis interesele persoanei, astfel, potențial fiind un act normativ care cu mari dificultăți va putea face față provocărilor contemporane de securitate [63, p. 92], care țintesc integritatea și bunăstarea persoanei în primul rând, mai apoi a statului ca garant al siguranței omului și ca totalitate de persoane, instituții, comunități și tradiții [64, p.264].

Din perspectiva reformei sectorului de securitate din Republica Moldova, devine relevantă experiența altor state, bunele practici care au fost implementate, ținând cont de anumite aspecte riscante sau sensibile care pot apărea în procesul elaborării și implementării acestui tip de reforme [65, p. 213]. Astfel, problematica dilemei securității reprezintă un paradox care trebuie mereu menținut în vizorul autorităților care elaborează și administrează reforme în domeniul securității [66, p. 555], capcană și dificultate în care se poate pomeni puterea politică, indiferent de caracterul său democratic sau autoritar, de parametrii săi ideologici sau de alte caracteristici [67, p. 111]. Această dilemă constă în faptul securitatea tuturor actorilor sociali poate scădea, în timp ce puterea politică, în principal a instituțiilor și organizațiilor statului, se va fortifica [68, p. 276]. Această dilemă se mai definește și ca model securitar în spirală, ceea ce ne indică asupra unei amplificări și escaladări a imprevizibilității utilizării puterii politice cu un impact major asupra calității și amplorii procesului de asigurare a securității altor actor și participanți din sistem, fie social intern sau din sistemul internațional de securitate [69, p. 99]. Astfel, eforturile de fortificare a securității statului pot duce la tensiuni sociale, la declanșarea și agravarea unor conflicte și animozități cu alți actori și participanți din interiorul sistemului social [70, p. 106]. Ca efect, chiar și în condițiile respectării formale a principiilor statului de drept și a drepturilor și libertăților fundamentale ale omului, nivelul asigurării securității se poate diminua semnificativ, necesitând ulterior, în consecință, eforturi suplimentare considerabile, atragerea de noi resurse pentru aplanarea tensiunilor sociale și restabilirea echilibrului securitar [71, p. 28]. În consecință, o prea mare scoatere în evidență a ”securității statului” sau a „securității organelor securității statului”, într-un nou cadru normativ din Republica Moldova, poate diminua și pune în dificultate securitatea umană, siguranța persoanei, securitatea comunităților [72, p. 42], poate tensiona societatea civilă

și comunitatea oamenilor de afaceri, care vor năzui, inevitabil, către construirea unor mecanisme de apărare suplimentară a intereselor lor [73, p. 92].

Din alt punct de vedere, modelul „clepsidrei" la fel devine relevant pentru reformarea sectorului securității din Republica Moldova [74, p. 8], prin ajustarea cadrului normativ, din perspectiva imposibilității de a fortifica securitatea statului fără a diminua securitatea persoanei [75, p. 204], aceste două forme sau componente ale sistemului securitar fiind într-o stare de contra-balansare fragilă reciprocă [76, p. 330]. Modelul „clepsidrei" cu aplicare la sistemul de asigurare a securității a fost utilizat de reprezentanții Școlii de la Copenhaga în domeniul securității cum ar fi Barry Buzan și Ole Waever [77, p. 83]. Conceptul pornește de la constatarea că securitatea nu are o dimensiune obiectivă, palpabilă, ci este, întâi de toate, un act de vorbire, de exprimare, o acțiune comunicativă care trebuie să se încadreze în parametrii eficienței comunicării strategice a instituțiilor puterii de stat [78, p. 48]. Astfel, spre exemplu, o organizație a statului sau un funcționar abilitat al statului care menționează în discursul său problematica securității, transferă acest subiect al securității în sfera acțiunii politice, implicând inevitabil mijloace speciale de realizare și de asigurare a securității, dar și acțiuni concrete de garantare a securității instituțiilor de stat și a celei naționale.

## Concluzii

1. Legile securității din RM se cer a include o balanță conceptuală și aplicativă dintre securitatea statului și securitatea persoanei. În general, corelația dintre cele două tipuri de securitate trebuie analizată în dinamică, deoarece un act normativ cu un accent pronunțat pe securitatea statului, înțeleasă ca securitate a instituțiilor de stat și a totalității resurselor din societate: umane, tehnice, materiale și de altă natură, induce și o lipsă cronică echilibru în relațiile sociale, aidoma relațiilor sociale inegale dintre stat și cetățean din statele autoritare, care încalcă drepturile fundamentale ale omului și principiile statului de drept, în care celui din urmă, cetățeanului, îi este rezervat un rol secundar, cu funcții obediente față de autoritățile de stat. Prin urmare, pentru a păstra adeziunea la dezideratele și principiile democratice, drepturile omului și ale statului de drept în Republica Moldova, se impune echilibrarea accentului în normele care reglementează securitatea națională, cu un accent similar ca intensitate axat și pe securitatea persoanei, concepută ca o entitate comună împreună cu interesele și drepturile sale, cu mediul său optimal de trai și cu năzuințele sale de viitor, care pot fi realizate doar în condițiile asigurării siguranței sale personale, de către instituțiile abilitate ale statului, promotoare de politici publice interne durabile, de comun acord cu societatea civilă, comunitatea economică, alte elemente ale societății, sprijinită de politici externe sustenabile și parteneri strategici internaționali.
2. Considerăm că un nou cadru normativ din Republica Moldova cu privire la asigurarea securității naționale, atunci când și dacă va include sintagmele „securitatea statului", „organele securității statului", trebuie nu doar să diferențieze instituțiile de stat specializate cu atribuții nemijlocite în asigurarea securității naționale de alte instituții ale statului cu atribuții tangențiale în asigurarea securității, dar să facă referință și la organe sau instituții ale societății civile cărora li se pot delega atribuții

în asigurarea securității sau care sunt capabile și atrase să sprijine eforturile organelor de stat specializate cu atribuții în asigurarea securității, instituții ale puterii centrale și locale (desconcentrate în teritoriu) cu atribuții în asigurarea securității.

3. La fel, considerăm că se impune un cadru normativ flexibil și dinamizant nou care să reglementeze controlul civil democratic al sectorului de securitate, legat organic de procesul de dezvoltare socială sustenabilă, implicat nu doar în monitorizarea procesului de implementare a normelor din domeniul securității, dar și în procesul de deliberare asupra deciziilor cu impact major asupra asigurării securității naționale, în procesul de elaborare și implementare decizională, în condiții de transparență și comunicare.
4. Este de remarcat necesitatea de includere ca parte al noului cadru normativ în contextul reformării sectorului securității naționale din Republica Moldova a reglementării gestionării acestui sector foarte important al securității sociale, pe lângă instituțiile statului specializate pentru asigurarea securității naționale, și rolul și importanța societății civile, a societății academice, dar și o dezvoltare extinsă în cadrul normelor juridice noi a unui mecanism al unui control civil democratic, în concordanță cu cele mai bune practici din domeniu din statele cu o democrație consolidată, extins nu doar asupra procesului de elaborare, adoptare și implementare a deciziilor din domeniul securității naționale, dar și asupra gestionării întregului sector al securității, incluzând și securitatea umană, securitatea persoanei, securitatea comunităților, cu toate sectoarele sale, potrivit metodologiei ONU: securitatea economică, securitatea alimentară, securitatea sănătății securitatea mediului, securitatea personală, securitatea comunității și securitatea politică.
5. Vom opina, de asemenea, că principiile de funcționare a instituțiilor din domeniul securității trebuie să fie abilitate cu atribuții suplimentare și eficiente de contracarare operativă a provocărilor la adresa securității naționale de ordin electoral, în condițiile când domeniul electoral, procedurile electorale democratice și deliberative în statele ce aparțin democrațiilor stabile de tip occidental, se dovedesc a fi cele mai vulnerabile din punct de vedere al atacurilor la adresa securității, capabile să paralizeze funcționarea instituțiilor statului, decuplând societatea, electoratul și membrii activi ai societății de la sistemul de gestionare politică.
6. Noile legi ale securității naționale a Republicii Moldova este necesar să fie inspirate din legile similare ale României, păstrând proporțiile și ținând cont de statutul constituțional al neutralității permanente al Republicii Moldova, date fiind tradițiile și specificul național comun, dar și configurația provocărilor de securitate care se dovedește a fi foarte similară, în condițiile în care Republica Moldova își propune să avanseze pe calea aderării la UE, comuniunea de state democratice din care este parte integrantă și România.

**Referințe bibliografice**

1. SPRINCEAN, S. *Imperative bioetice și securitare ca repere în educație și cercetare*. În: Educația din perspectiva valorilor. Tom XIV. Summa Paedagogica. Conf. Șt. Int. „Educația din Perspectiva Valorilor", Ed. a X-a, Alba-Iulia. 10-11.10.2018. 2019. București: Eikon, p. 80-85.

2. SPRINCEAN, Serghei. *Researching security issues in the context of methodological and conceptual adjustment needs to new geopolitical realities*. În: Implementarea acordului de asociere Republica Moldova – Uniunea Europeană în contextul demarării procesului de negocieri privind aderarea Republicii Moldova la Uniunea Europeană. Masă rotundă. USEM, 13 februarie 2025, Chişinău / comitetul organizatoric: Catan Petru [et al.]. Chişinău: Pulsul Pieţei, p. 53-58. ISBN 978-9975-3683-2-2.
3. SPRINCEAN, S., PÎRȚAC, GR., MIHALAŞ, V. *Importanța procesului electoral în cadrul statului democratic.* In: Vector European. 2021, nr. 2, p. 52-57.
4. SPRINCEAN, Serghei; PÎRȚAC, Grigore. *Security identity in support of sustainable human development*. În: Implementarea acordului de asociere Republica Moldova – Uniunea Europeană în contextul demarării procesului de negocieri privind aderarea Republicii Moldova la Uniunea Europeană. Masă rotundă. USEM, 13 februarie 2025, Chişinău / comitetul organizatoric: Catan Petru [et al.]. Chişinău: Pulsul Pieţei, p. 58-62.
5. SPRINCEAN, S. *Importanța studiului concepției securității umane pentru o dezvoltare sustenabilă a societății.* În: Tradiție și perspective în didactica modernă. Vol. 2. Conf. Șt. Int. "Didactica - Tradiție, Actualitate, Perspective". Ed. IV-a. Universitatea „1 Decembrie 1918" Alba Iulia. 18-19.05.2018. București: Editura Didactică și Pedagogică, R.A. 2018, p. 352-359.
6. SPRINCEAN, Serghei. *Incursiuni securitare de soluționare a conflictului transnistrean în contextul crizei energetice*. În: "Ştiinţă. Educaţie. Cultură". Culegere de articole. Conferinţa ştiinţifico-practică internaţională. A 34-a aniversare a Universităţii de Stat din Comrat. Febr. 2025. / redactor-şef şi editor: Ghenova Svetlana. Vol. 1: Ştiinţe economice. Tehnologii informaţionale, matematică şi fizică. Agricultură şi industria alimentară. Drept şi ştiinţe politice. Comrat: A&V Poligraf. 2025, p. 604-610. ISBN 978-9975-83-334-9.
7. SPRINCEAN, S. *Sporirea securității și siguranței persoanei și progresul domeniului culturii ca deziderate ale Acordului de Asociere RM-UE*. În: Revista Studiul artelor şi culturologie: istorie, teorie, practică. Nr. 1 (38), 2021, p. 243-248.
8. SPRINCEAN, S. *Perspective de fortificare a securității regionale în contextul aderării Republicii Moldova la Uniunea Europeană*. În: Conferința Internațională Jean Monnet: "Cooperarea instituţiilor statului în asigurarea unităţii naţionale". 28-29 martie 2025, Chişinău. / coordonator: Ludmila Roşca. Chişinău: Print-Caro, 2025, p. 73-86. ISBN 978-5-85748-163-9.
9. SPRINCEAN, S. *Securitatea umană și bioetica*. Chișinău: Tipografia Centrală. 2017, 304 p.
10. SPRINCEAN, S**.** *The role of personal safety in ensuring the protection of human rights in the Republic of Moldova*. In: Защита прав человека в периоды внешнеполитической напряженности: материалы Всерос. науч-практ. конф. с Междунар. участием (Саранск, 26 мар. 2021 г.). Саранск, 2021. Ч. 1, с. 5-13.
11. SPRINCEAN, S.; GRIGORIU, I. *Securitatea umană și unitatea națională: tangențe și perspective.* În: Conferința Internațională Jean Monnet: "Cooperarea instituţiilor statului în asigurarea unităţii naţionale". 28-29 martie 2025, Chişinău. / coordonator: Ludmila Roşca. Chişinău: Print-Caro, 2025, p. 118-133. ISBN 978-5-85748-163-9.
12. SPRINCEAN, S., SOHOȚCHI, T-S, MITROFANOV, Gh. *Perspective educaționale privind importanța securității umane și siguranței persoanei în context global.* În: Tradiție și perspective în didactica modernă. Vol. 6. Conf. Șt. Int. „Didactica: tradiție, actualitate, perspective", ed. VIII-a, 20-21.05.2022. Alba Iulia: Aeternitas. 2022, p. 70-74.
13. SOHOȚCHI, T.-S., SPRINCEAN, S. Importanța asigurării securității umane pentru fortificarea sistemului electoral al Republicii Moldova. In: *Conferința anuală a Centrului de Instruire Continuă în Domeniul Electoral*. 11.11.2022, Cahul. 2022, pp. 47-60.

14. SPRINCEAN, S.; GRIGORIU, I. *Securitatea umană ca obiectiv de modernizare a Uniunii Europene.* În: Conferința Internațională Jean Monnet: "Cooperarea instituţiilor statului în asigurarea unității naționale". 28-29 martie 2025, Chișinău. / coordonator: Ludmila Roşca. Chișinău: Print-Caro, 2025, p. 189-202. ISBN 978-5-85748-163-9.
15. SPRINCEAN, Serghei. *Valențe geostrategice și securitare ale crizei energetice din regiunea transnistreană a Republicii Moldova*. În: „Ştiinţă. Educaţie. Cultură". Culegere de articole. Conferința ştiinţifico-practică internațională. A 34-a aniversare a Universității de Stat din Comrat. Febr. 2025. / redactor-şef şi editor: Ghenova Svetlana. Vol. 1: Ştiinţe economice. Tehnologii informaționale, matematică şi fizică. Agricultură şi industria alimentară. Drept şi ştiinţe politice. Comrat: A&V Poligraf. 2025, p. 597-603. ISBN 978-9975-83-334-9.
16. SPRINCEAN, S., SOHOȚCHI T-S. *Incursiuni în studiul securității umane și siguranței persoanei*. În: Perspectivele și Problemele Integrării în Spațiul European al Cercetării și Educației. US „Bogdan Petriceicu Hasdeu". Vol. VIII, partea 1. Cahul: USC. 2021, p. 38-42.
17. SPRINCEAN, Serghei, LISNIC, Victoria. Evaluarea impactului programelor-cadru și monitorizarea domeniului de cercetare și inovare. In: *Studia Universitatis Moldaviae (Seria Ştiinţe Sociale)*, 2025, nr. 3(183), p. 128-136. ISSN 1814-3199.
18. SPRINCEAN, S., SOHOȚCHI, T.-S. *Human security and personal safety approaches to the contemporary East-European security challenges.* In: Розвиток політичної науки: європейські практики та національні перспективи: матеріали Міжнародної XI науково-практичної конференції, Чернівці, 27 травня 2021 року. Чернівці: Технодрук, 2021. с. 149-156.
19. SPRINCEAN, S. *Problematica securității umane în contextul evoluției societății contemporane*. În: Securitatea națională a Republicii Moldova în contextul evoluțiilor geopolitice regionale. Cap. 4. Chișinău: Tipografia Centrală. 2016, p. 77-94.
20. SPRINCEAN, S. *Politica securității umane în Republica Moldova în contextul provocărilor și oportunităților mediului regional de securitate*. În: Dezvoltarea cadrului juridic al Republicii Moldova în contextul necesităților de securitate și asigurare a parcursului european. Chișinău: Tipografia Centrală. Subcap. 5.2. 2019, p. 477-497.
21. SPRINCEAN, S., GRIGORIU, I. *Perspective civilizaționale în procesul de asigurare a securității umane.* În: Promovarea valorilor social-economice în contextul integrării europene. Ediția a 7-a. Chișinău: USEM (Pulsul Pieței). 2025, p. 531-541.
22. PRINCEAN, S. *Corelații ale problematicii siguranței persoanei și securității umane cu domeniul drepturilor omului.* În: *Studii și cercetări juridice.* Chișinău: Tipografia Centrală. Partea a 6-a. Subcap. 7.1. 2023, p. 157-170.
23. SPRINCEAN, S. *Conceptual, methodological and bioethical perspectives of strengthening human security in Republic of Moldova.* În: Cross Border Journal for International Studies / Universitatea „Dunărea de Jos" Galați. Vol. 2, nr. 4, 2017, p. 81-94.
24. SPRINCEAN, S. *Imperativul promovării securității umane în contextul procesului de integrare europeană a Republicii Moldova.* În: Republica Moldova în contextul oportunităților de modernizare: necesități de democratizare, securitate și cooperare. Cap. 10. Chișinău: Tipografia Centrală, 2016, p. 139-155.
25. SPRINCEAN, S. *Imperativele securitare ale societății contemporane*. În: Perspectivele și problemele integrării în spațiul european al cercetării și educației / Prospects and problems of research and education integration into the European area. Universitatea de Stat „Bogdan Petriceicu Hasdeu" Cahul. Vol. VI. Partea 1, 2019, p. 29-33.
26. SPRINCEAN, S, CATAN, A., ȚONCU, S. Perspective teoretice asupra promovării securității umane prin mecanisme ale statului de drept. In: *Vector European*. 2022, nr. 2, p. 30-35.

27. SPRINCEAN, S. *The role of civil unity in the process of ensuring human security in the Republic of Moldova.* In: Правовые аспекты нациестроительства в России: история и современность. Материалы Всероссийской научной конференции с международным участием. 17.04.2020 г. Саранск: ЮрЭксПрактик. 2020, p. 44-51.
28. SPRINCEAN, S. *Valenţe conceptual-metodologice ale unor categorii şi noţiuni specifice domeniului securităţii.* În: Conferinţa Internaţională "Consolidarea rezilienţei sociale prin valorificarea capitalului uman în contextul aderării Republicii Moldova şi Ucrainei la Uniunea Europeană", 17-18.10.2024. Chişinău: Editura USM, 2024, p. 219-226.
29. SPRINCEAN, S. *Perspective de asigurare a siguranţei persoanei în contextul realizării securităţii umane.* În: Studii Naţionale de Securitate. Revistă ştiinţifico-practică. Nr. 1(1), 2020, p. 185-200.
30. SPRINCEAN, S. *Provocări securitare în perioada crizei sanitare şi pandemiei Covid-19.* În: Mandatul de securitate: probleme actuale de interpretare, legislaţie şi practică. Chişinău: Print-Caro, 2020, p. 104-109.
31. SPRINCEAN, S. *Cultura securitară a persoanei prin prisma Acordului de Asociere a Republicii Moldova cu Uniunea Europeană în contextul pandemiei de COVID-19*. In: *Studiul artelor şi culturologie: istorie, teorie, practică*. 2021, nr. 4(41), pp. 256-260.
32. SPRINCEAN, S. *Priorităţile de securitate naţională prin prisma obiectivelor de securitate umană în contextul perspectivei de extindere a UE.* În: Conferinţa Internaţională Jean Monnet "Mecanisme şi modele de adoptare a deciziilor la nivel local/regional/central",19-20 aprilie 2024 / Coord. L. Roşca. Chişinău: Print-Caro, 2024, p. 309-318.
33. SPRINCEAN, S. *Bioetica politică ca perspectivă de extindere disciplinară şi metodologică a domeniului bioeticii globale*. În: Tradiţie şi perspective în didactica modernă. Vol. 2. Conf. Şt. Int. "Didactica - Tradiţie, Actualitate, Perspective". Ed. IV-a. Universitatea „1 Decembrie 1918" Alba Iulia. 18-19.05.2018. Bucureşti: Editura Didactică şi Pedagogică, R.A. 2018, p. 345-352.
34. SPRINCEAN, S., SÎTARI, D. *Politici educaţionale universitare europene ca imperative ale dezvoltării durabile şi securităţii umane.* În: Promovarea valorilor social-economice în contextul integrării europene. Ediţia a 7-a. Chişinău: USEM (Pulsul Pieţei). 2025, p. 507-520.
35. SPRINCEAN, S., PÎRŢAC, GR., SYCHEV, A. *Human security and ethics in support for sustainable developmen*t. In: *Vector European*. 2022, nr. 1, pp. 38-42.
36. SPRINCEAN, S. *Contribuţii bioetice la reformarea sistemului de asigurare a securităţii umane în Republica Moldova*. În: Buletinul ştiinţific al Universităţii de Stat "Bogdan Petriceicu Hasdeu" din Cahul, Seria "Ştiinţe Sociale". 2018, nr. 2 (8), 2018, p. 41-55.
37. SPRINCEAN, S. *Simbioza securităţii şi interesele Republcii Moldova în perspectiva extinderii UE.* Republica Moldova în contextul noii arhitecturi de securitate regională: Materialele conferinţei ştiinţifice internaţionale, 24 mai 2024. Chişinău: AMFA, 2025, p. 32-44.
38. SPRINCEAN, S. *Cultura securitară ca fundament al bunăstării societăţii*. În: Revista Studiul artelor şi culturologie: istorie, teorie, practică. Nr. 2 (35), 2019, p. 148-153.
39. SPRINCEAN, S. *Practici electorale incluzive pentru fortificarea securităţii umane şi siguranţei persoanei*. În: Digest electoral. Revistă de analiză, teorie şi cercetare în domeniul electoral. Ediţia VI. Decembrie 2021, p. 7-22.
40. SPRINCEAN, S. *Consideraţii privind implocarea tinerilor în alegeri*. În: Digest electoral. Revistă de analiză, teorie şi cercetare în domeniul electoral. Ediţia VIII. Decembrie 2022, p. 7-18.
41. SPRINCEAN, S. *Aspecte etice în procesele electorale în perspectiva eficientizării instituţiilor puterii de stat*. În: Impactul sistemului electoral asupra capacităţii de

funcționalitate a instituțiilor puterii de stat din Republica Moldova. Cap. 8. Chișinău: Tipografia Centrală, 2018, p. 118-130.
42. BUZAN, B., *Popoarele, statele şi teama. O agendă pentru studii de securitate internaţională de după războiul rece*, Chişinău, Cartier, 2000, 386 p.
43. SPRINCEAN, S. *Sustainability of public policies for strengthening personal safety and human security in conditions of political instability in the East-European region*. In: Evaluation of Policies on Social Inclusion, Migration, in particular interventions related to integration. The 2nd PROFEEDBACK Conference. 12-13.09.2022. PROFEEDbook2. COST Action CA20112 PlatfoRm OF policy Evaluation community for improvED EU policies and Better ACKnowledgement - PROFEEDBACK. University of Maribor, Slovenia. 2022, p. 156-164.
44. SPRINCEAN, S. *Politici de asigurare a securității umane în condiții pandemice*. În: Top 10 probleme politice a societăţii în contextul pandemiei de coronavirus de tip nou. Chişinău: Tipografia Centrală. Subcap. 2.5. 2022, p. 179-218.
45. SPRINCEAN, S. Dezvoltarea umană și siguranța persoanei în contextul preocupărilor pentru securitatea umană. In: *Studii şi cercetări juridice.* Chişinău: CEP USM, Partea 7-8. Subcap. 7.1. 2024, pp. 231-239.
46. SPRINCEAN, S. *Știința Deschisă în sprijinul asigurării securității umane și siguranței persoanei*. În: *Știința Deschisă în Republica Moldova*. Ediția 2, 27-28.10.2022. Chișinău. Chişinău: „Print-Caro" SRL, 2022, p. 187-200.
47. SPRINCEAN, S. Modernizarea domeniului securității ca obiect de studiu și disciplină didactică. In: *Studii naționale de securitate*, 2022, nr. 1(5), pp. 18-27.
48. SPRINCEAN, S., TOCARJEVSCHI, A. *Exercitarea controlului asupra sectorului de securitate de către instituțiile politice.* În: Promovarea valorilor social-economice în contextul integrării europene. Ediţia a 7-a. Chișinău: USEM (Pulsul Pieţei). 2025, p. 521-530.
49. SPRINCEAN, S. *Componenta socio-culturologică a securității umane în contextul dezvoltării sustenabile a sociumului.* În: Revista Studiul artelor şi culturologie: istorie, teorie, practică. Nr. 2 (31), 2017, p. 176-183.
50. SPRINCEAN, S. *Importanța securității umane în optimizarea politică și bioetică a managementului crizelor globale*. În: Political Science, International Relations and Security Studies. International Conference Proceedings. The Xth Edition. [Sibiu], 27-29 May 2016, p. 461-470.
51. SPRINCEAN, S. *Evoluția metodologiei de cercetare în studiile de securitate în contextul noilor provocări geopolitice*. În: Promovarea valorilor social-economice în contextul integrării europene. Ediţia a 7-a. Chișinău: USEM (Pulsul Pieţei). 2025, p. 542-553.
52. *Dorin Recean și Președinția, despre proiectul de lege privind securitatea națională: Trebuie să ne adaptăm*. 07 mai 2025. [citat 20.06.2025]. Disponibil: https://tv8.md/2025/05/07/video-dorin-recean-si-presedintia-despre-proiectul-de-lege-privind-securitatea-nationala-trebuie-sa-ne-adaptam/281022
53. *O nouă lege a securității naționale: deciziile CSS ar putea deveni obligatorii, iar nerespectarea - pedepsită penal*. 07.05.2025. [citat 20.06.2025]. Disponibil: https://moldova1.md/p/48561
54. *Ion Ceban: PAS a propus un proiect de lege privind securitatea națională. Scopul real este de a transforma statul într-o republică prezidențială*. 08 mai 2025. [citat 20.06.2025]. Disponibil: http://oficial.md/politica/ion-ceban-pas-a-propus-un-proiect-de-lege-privind-securitatea-nationala-scopul-real-este-de-a-transforma-statul-intr-o-republica-prezidentiala].
55. *Nota de Fundamentare la proiectul de Lege privind securitatea națională a Republicii Moldova și de modificare a unor acte normative*. [citat 20.06.2025]. Disponibil: https://

parlament.md/content/Comisii/2025/CSN/Proiect%20Legea%20securitatii%20nationale%20NI.pdf].
56. SPRINCEAN, S. *The Role of Human Security in Identifying New Perspectives of Development of the Education in the Field National Security*. În: Revista „Current and Future Perspectives on Teaching and Learning". Universitatea „1 Decembrie 1918" Alba-Iulia. Nr. 1 (1), 2019, p. 36-43.
57. SPRINCEAN, S. *Deepening human security and industrial symbiosis in the context of the EU enlargement*. In: Industrial Symbiosis from a technical perspective: challenges and opportunities. Bruxelles, September 10, 2024. Yecla, Spain: Technological Centre of Furniture and Wood of the Region of Murcia (CETEM). COST Action CA22110 Cooperation, development and cross-border transfer of Industrial Symbiosis among industry and stakeholders (LIAISE). 2024, p. 21-27.
58. SPRINCEAN, S. *Unele stringențe și imperative în studiile contemporane de securitate*. În: Dezvoltarea cadrului juridic al Republicii Moldova în contextul necesităților de securitate şi asigurare a parcursului european. / Republica Moldova în contextul provocărilor interne şi externe la adresa securității naționale (Partea a III-a). Chișinău: Tipografia Centrală. 2019. Cap. 1, p. 5-20.
59. *Raport de expertiză la proiectul Legii privind securitatea națională a Republicii Moldova și de modificare a unor acte normative*. Centrul de Analiză şi Prevenire a Corupției. 08.06.2025. [citat 20.06.2025]. Disponibil: https://www.capc.md/documents/raport-de-expertiza-la-proiectul-legii-privind-securitatea-nationala-republicii-moldova-si-de-modificare-unor-acte-normative/].
60. *Raport de expertiză la proiectul Legii privind securitatea națională a Republicii Moldova și de modificare a unor acte normative*. Centrul de Analiză şi Prevenire a Corupției. 08.06.2025. [citat 20.06.2025]. Disponibil: https://www.capc.md/documents/raport-de-expertiza-la-proiectul-legii-privind-securitatea-nationala-republicii-moldova-si-de-modificare-unor-acte-normative/
61. SPRINCEAN, S., SOHOȚCHI, T.-S. *Incursiuni educaționale în cercetarea problematicii securității umane și siguranței persoanei.* În: Tradiție și perspective în didactica modernă. Vol. 5. Conf. Șt. Int. „Didactica: tradiție, actualitate, perspective", ed. VII-a, 21-22.05.2021. Alba Iulia: Aeternitas, 2021, p. 149-153.
62. SPRINCEAN, S. Aspecte securitare ale procesului de aderare a Republicii Moldova la Uniunea Europeană. In: *Securitatea umană și socială în statul democratic*, 27 octombrie 2023. Chișinău: Tipografia „Print-Caro", 2023, p. 25-32.
63. SPRINCEAN, S, SLUTU, N. *Ajustarea și aprofundarea obiectivelor de securitate umană în contextul fructificării perspectivei de extindere a UE*. În: Analele Științifice ale Universității de Studii Europene din Moldova. Ediția VIII. Chișinău: Pulsul Pieței. 2024, p. 91-96.
64. SPRINCEAN, S. *Libertatea individuală şi siguranța persoanei ca imperative didactice.* În: Tradiție și perspective în didactica modernă. Vol. 4. Alba Iulia: Aeternitas, 2020, p. 263-268.
65. SPRINCEAN, S. *Importanța modelelor etice și deliberative în formarea comportamentului politic.* În: Tradiție și perspective în didactica modernă. Vol. 3. Universitatea „1 Decembrie 1918" Alba-Iulia. Alba-Iulia: Aeternitas. 2019, p. 212-219.
66. SPRINCEAN, S., COSTA, BRUNO DANIEL FERREIRA. *Theoretical-methodological perspectives in researching person's safety in the context of the necessity of security redimensioning*. În: Promovarea valorilor social-economice în contextul integrării europene. Ediția a 7-a. Chișinău: USEM (Pulsul Pieței). 2025, p. 554-563.
67. SPRINCEAN, S. *Development of conceptual apparatus of the contemporary security studies for better analysis of securing good governance and democracy*. In: Election Integrity

and the Quality of Democracy: Challenges and Pathways to Good Governance. The work of the materials of the international scientific conference. Chişinău: CEP USM. 2025, p. 110-123.
68. SPRINCEAN, S. *Filosofia supraviețuirii: repere și perspective*. În: Revista de Filosofie, Sociologie și Științe politice. Nr. 3, 2019, p. 275-278.
69. SPRINCEAN, S. Siguranța persoanei în contextul sistemului de asigurare a securității umane. In: *Parteneriatul Estic: spre o comunitate a democrației și prosperității*, Ed. 16. Chișinău: "Print-Caro" SRL, 2023, 1, pp. 98-105.
70. SPRINCEAN, S. *Insecuritatea umană în contextul securității naționale: oportunități de evaluare.* În: Riscuri și amenințări la adresa securității naționale: tehnici de analiză și evaluare. Ghid. Chișinău: Tipografia Centrală. 2019. Subcap. 3.5., p. 105-114.
71. MALIȚA, M. *Între război și pace.* București: Ed. C.H.Beck. 2007. 291 p
72. SPRINCEAN, S. Perspective de ajustare a principiilor securității umane în condițiile unui nou context geopolitic. In: *Perspectivele și Problemele Integrării în Spațiul European al Cercetării și Educației*, Ed. Volumul X. Cahul: CentroGrafic, 2023, Vol.10, Partea I, p. 40-44.
73. SPRINCEAN, S., BECCIU, S. *Perspectiva postmodernă asupra problematicii siguranței omului în contextul provocărilor contemporane*. În: Revista de științe politice și relații internaționale (Institutul de științe politice și relații internaționale „Ion I. C. Brătianu") [București], Tomul XVIII, Nr. 2, 2021, p. 91-100.
74. SPRINCEAN, S. *Siguranța persoanei în condițiile necesității asigurării securității în domeniul electoral*. În: Digest electoral. Revistă de analiză, teorie şi cercetare în domeniul electoral. Ediţia VII. Iunie 2022, p. 6-17.
75. SPRINCEAN, S. Provocări contemporane la adresa securității umane și siguranței persoanei. In: *Statul, securitatea şi drepturile omului în era digitală.* Chişinău: CEP USM, 2023, Volum 1, pp. 202-209.
76. SPRINCEAN, S. *Rolul securității umane în consolidarea sistemului național de securitate*. În: Interconexiunile integrării sociale și consolidarea sistemului național de securitate: Monografie colectivă; colegiul de redacție: Ludmila Roșca [et al.]. Chișinău: Print-Caro. Cap. 11. 2022, p. 329-359.
77. BUZAN, Barry; WEAVER, Ole; de WILDE, Jaap. *Security*: *A New Framework for Analysis*. Boulder, CO: Lynne Rienner, 1998. 239 p.
78. WAEVER, Ole. Securitization and Desecuritization. In: *On Security*, edited by Ronnie D. Lipschutz. New York: Columbia University Press, 1995, pp. 46-86.